

zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

godini 150 lita

**GRLIMO
VAS
GLAZBOM**

PLAVI / CRVENI CIKLUS

16. i 17.4. / 19:30

Gastro Globus, Avenija Dubrovnik 15

VALENTIN EGEL dirigent

Joseph Haydn / Johannes Brahms

16. i 17.4.2021./19:30
Gastro Globus, Avenija Dubrovnik 15

ZAGREBAČKA FILHARMONIJA

VALENTIN EGEL dirigent

JOSEPH HAYDN

104. simfonija u D-duru, Hob I:104, Londonska 29'

Adagio - Allegro

Andante

Menuetto: Allegretto - Trio

Finale: Allegro spiritoso

JOHANNES BRAHMS

3. simfonija u F-duru, op. 90 36'

Allegro con brio

Andante

Poco allegretto

Allegro

150
godina

PLAVI / CRVENI CIKLUS

* Program će biti izveden bez pauze

VALENTIN EGEL dirigent

Valentin Egel je šef-dirigent Hrvatskoga narodnog kazališta Ivana pl. Zajca u Rijeci i Riječkoga simfonijskog orkestra.

Osvajač je zlatne medalje Međunarodnog natjecanja mladih dirigenata *Lovro von Matačić*, dobitnik prve nagrade na Natjecanju njemačkih glazbenih akademija *Campus Dirigieren*, pobjednik natjecanja u organizaciji MDR-a te od 2017. dobitnik potpore Njemačkog foruma dirigenata koji ga je uvrstio na svoj popis "maestra sutrašnjice".

Rođen je 1994. u glazbenoj obitelji. Već je u ranoj dobi od oca naučio svirati klavir. Studirao je dirigiranje na Glazbenoj akademiji *Franz Liszt* u Weimaru pod vodstvom Nicolása Pasqueta, Guntera Kahlerta i Ekhardta Wycika. Godine 2019. sudjelovao je u studijskoj razmjeni na *Jacob's*

School of Music Sveučilišta u Indiani u Bloomingtonu, SAD, pod vodstvom Arthura Fagena. Važan poticaj dobio je na majstorskim radionicama Stefana Klingelea, Teodora Currentzisa, Gabriela Feltza i Petera Gülkea.

U više je navrata nastupao sa Simfonijskim orkestrom MDR-a, Jenskom filharmonijom i Karlovarskim simfonijskim orkestrom. Debitirao je s orkestrima poput Državne filharmonije iz Nürnberga, Filharmonije Kraljičina Gradca, orkestra Bergische Symphonikern, orkestra kazališta Musikalische Komödie Leipzig i Beogradske filharmonije sa solistima Fabriceom Millischerom, Gabrielom Schwabeom, Benedictom Klöcknerom i Brunom Delepleaireom.

Bio je šef-dirigent akademskog orkestra Tehničkog sveučilišta Ilmenau i Simfonijskog orkestra mladih Südbaden. Godine 2018. tijekom gostujućeg semestra preuzeo je vodstvo Berlinskog komornog filharmonijskog orkestra mladih, s kojim je održao debitantski nastup u dvorani za komornu glazbu Berlinske filharmonije.

Višekratni je dobitnik stipendije *Charlotte Krupp* pri Zakladi *Neue Liszt* iz Weimara te je 2018. bio stipendist Zaklade *Richard Wagner*.

Od listopada 2017. godine šef je dirigent orkestra Katoličke sveučilišne zajednice u Freiburgu.

GRLIMO VAS GLAZBOM

JOSEPH HAYDN

104. simfonija u D-duru, Hob. I:104, *Londonska*

"Eto me gdje čamim u samoći - zaboravljen - kao siročić - gotovo bez ikog živog - tužan - prepun sjećanja na velike prošle dane -da! ah, prošle! - i tko može reći hoće li se ti dani vratiti? Te prekrasne zabave? - gdje su svi jedno srce, jedna duša - te prekrasne glazbene večeri? ... Tri dana nisam znao jesam li Kapell-majstor ili Kappell-šegrt. Ništa me nije tješilo, cijela mi je kuća bila u rasulu, pa i moj pianoforte, kojeg inače volim, bio je zao i neposlušan... Samo bih na tren sklopio oči, čak su me i snovi progonili; a onda, baš u trenu dok sam sanjao u sreći o *Figarovu piru*, strašni Sjevernjak trgnuo me iz snova i gotovo otpuhao noćnu kapu s moje glave... Ah! Ah! Mislio sam si dok sam, umjesto onoga slasnog goveđeg odreska, objedovao kusu pedesetogodišnje krave... Ovdje u Eszterházi nitko me ne pita: *Jeste li za*

malo čokolade, s mlijekom ili bez? ... Što Vam mogu ponuditi, dragi moj Haydn, želite li vaniliju ili sladoled od jagoda?" - ovako se **Joseph Haydn** (Rohrau, 1732. - Beč, 1809.) dosađivao na dvoru Eszterházyjevih u Eisenstadtu početkom 1790., izvještavajući o tome sklonu mu prijateljicu Mariu Annu von Genzinger, ženu istaknutoga liječnika i talentiranu pijanisticu-amaterku.

A onda se sve promijenilo: Krajem veljače preminula je supruga princa Nicolausa (Haydnova poslodavca), a 28. rujna iste godine životnom je kraju došao i sam princ. Anton, Nicolausov sin i nasljednik, žurno je raspustio očev raskošni glazbeni i kazališni establišment, a Haydna zadržao u službi bez određenih dužnosti i uz smanjenu plaću.

"Ja sam Salomon iz Londona i došao sam po tebe", rekao je Haydnu Johann Peter Salomon, koncertni promotor rodom iz Bonna, pokucavši na vrata njegova bečkog boravišta. "Haydn je smatrao dane provedene u Engleskoj najsretnijim danima svojega života", zabilježio je Haydnov biograf G. A. Griesinger o danima provedenim u Londonu 1791.-1792. i 1794.-1795. godine. London je bio trgovački centar svijeta, a bogati građanski stalež bio je željan aristokratske zabave koja će mu potvrditi društveni status. Haydn je bio među prvima koji je uspješno prošao preobrazbu od dvorskoga skladatelja do slobodnog umjetnika. Njegova je popularnost u Londonu bila zapanjujuća: "Svi me žele upoznati. Dosad sam pohodio šest večera, a da hoću, primao bih pozive svakoga dana".

"Takvo što moguće je samo u Engleskoj", uskliknuo je u kazalištu na Haymarketu 4. svibnja 1795., nakon praizvedbe posljednje *Simfonije u D-duru, Hob. I:104, Londonske*. Te večeri zaradio je četiri tisuće guldena.

Komentator *Morning Chroniclea*: "Po bogatstvu, raskoši i svečanom karakteru... (ova simfonija) ocijenjena je od strane najboljih znalaca kao djelo koje nadilazi sva druga Haydnova ostvarenja. Stanoviti gospodin cijenjen po glazbenom znanju, ukusu i kritičkom daru izjavio je da će sljedećih pedeset godina skladatelji biti tek blijedi Haydnovi imitatori

koji će piti iz iste bačve koju je on prvi napunio". Da ga Eszterházyjevi nisu pozvali natrag, u Eisenstadt, Haydn bi vrlo vjerojatno ostao u Londonu.

Londonske (ili *Salomonove*) *simfonije* dostižu klasički ideal, a dojam kako svakim novim djelom Haydn osvaja i novi glazbeni teritorij gotovo je opipljiva kategorija. *Simfonija u D-duru*, poput većine ostalih *Londonskih simfonija*, započinje sporim uvodom u d-molu (*Adagio*); masivni motiv uzlazne punktirane kvinte (*d-a*) za neke je praćelija cjelokupnoga motivičko-tematskog sadržaja djela, a motiv "uzdaha" čimbenik je stvaranja uvodne napetosti i osjećaja iščekivanja prve teme *Presta*.

Presto je, pak, sonatna forma bez tematskog kontrasta: Prva se tema u identičnom obliku javlja na mjestu druge teme transponirana u dominantni tonalitet A-dura. Da ta prozračna i otvorena glazbena perioda ima snagu ovladati čitavim stavkom, potvrđuje i provedba u kojoj se samo jedan njen, naizgled beznačajni motiv uzima za predmet složene razradbe.

Opsežni *Andante* u osnovi je tema s varijacijama. Ovaj stavak pokazuje Haydnovu potpunu kontrolu nad glazbenim vremenom i harmonijskim protokom. A s kakvom se tek elegancijom i osjećajem za dramaturgiju forme u paru rogova izvodi ovaj stavak ususret *Menuetu!*

Menuet (Allegretto) jest robusni, rustikalni i poslovično instrumentacijski duhoviti treći Haydnov stavak, u kojemu je možda zanimljiviji *Trio*: Beznačajni glazbeni materijal - obični uzlazno-silazni ljestvični slijed "prizvan" ponovljenom malom tercom naviše - dovoljan je Haydnu da iz njega izgradi čitavu glazbenu epizodu pastoralnog karaktera.

I eto nas tako do briljantnoga posljednjeg stavka u kojemu će svi prepoznati pučku popijevku *Oj, Jelena*, zbog koje je, vjerojatno, Franjo Kuhač 1893. "u povišenoj temperaturi" (L. Županović) zaključio: "Mi znademo, da je Josip H. postao samo zato tako glasovitim, što je umio pučke hrvatske melodije

vješto i sretno upotriebiti i od njih izraditi veća djela", nakon čega je tajnik Matice hrvatske Ivan Konstrenčić odbio njegov *Historijski uvod* knjizi *Ilirski glazbenici* smatrajući ga suviše "šovinističkim". Kuhač je, čini se, doista "zakuhao stvar", kada su se probudili mnogi njemački duhovi, ali je zanimljivo da je u njegovu stranu tada stao jedan Englez - muzikolog W. A. Hadow o čemu, kako prenosi Županović, svjedoči njegov rad *A Croatian Composer. Notes toward the Study of Joseph Haydn* (London, 1897.). Neki današnji komentatori s engleskoga govornog područja, pak, kažu ovako: "Pažljivije će uho prepoznati da je to melodija koju su izvikivali londonski ulični prodavači uz riječi *Hot cross buns!* (vrsta božićnog kolača, op.a.) i *Live cod, live cod...* (*Svježi bakalar*)".

Ostavljajući Haydna "na miru i u miru" (Županović), citirajmo na kraju Charlesa Rosena: "Kod Haydna je početak finala Simfonije br. 104 u isto vrijeme i narodna pjesma (tako i zvuči) i melodijska fraza jednoga savršenog haydnovskog ronda". Pametnom - dosta!

JOHANNES BRAHMS

3. simfonija u F-duru, op. 90

"Ne znam gdje će te ovo pismo zateći, ali ne mogu da ga ne napišem, jer mi je srce prepuno. Provela sam tolike sretne sate s tvojim prekrasnim ostvarenjem... Kakvo djelo! Kakva poema! Kakvo skladno raspoloženje vlada njegovom cjelinom! Svi stavci poput jednog, a svaki stavak jedan otkucaj srca... jedan biser!" - bile su riječi kojima je Clara Schumann pozdravila *Treću simfoniju Johannes Brahmisa* (Hamburg, 1833. - Beč, 1897.), zaključenu ljeta 1883. u Wiesbadenu, praizvedenu 2. prosinca iste godine u tumačenju Hansa Richtera uz Bečku filharmoniju.

Jedni će u *Trećoj* vidjeti "neoriginalno djelo drugoga Beethovena", drugi, pak, "najsavršenije ostvarenje Brahmsova simfonizma do toga trenutka". "Jedan jedini udarac činele kod Franza Liszta nadahnutiji je i ekspresivniji od sve tri simfonije Johannes Brahmisa",

150
godina

uzviknut će po praizvedbi Brahmsov suvremenik, gorljivi wagnerijanac Hugo Wolf. "Gozba za ljubitelje glazbe i za glazbenike", suprotstavit će mu se bečki kritičar Eduard Hanslick. Bilo kako bilo, do kraja 1884. *Treća* će stići do Cambridgea, Berlina, Leipziga, Kölna i Meiningena, pa čak i do New Yorka te Bostona!

Dakako, i do Clare Schumann, koja će samo žaliti što u *Trećoj* ne može uživati nego iz klavirskoga izvatka: "Ne mogu ti reći koji stavak volim više. U prvome, od prve sam ostala očarana ranim tračcima zore, kao da zrake sunca sijaju kroz grane drveća. Sve žubori životom, sve diše u veselju... Drugi je stavak čista idila; vidim hodočasnike koji kleče oko malenoga šumskog svetišta, čujem žubor šumskoga potoka i brujanje kukaca. Svud uokolo toliko je lepršanja i zujanja da se osjećaš uhvaćen u radosnu mrežu Prirode. Treći je stavak biser, ali sivi biser umočen u suzu tuge, a modulacija na samome kraju zaista je prekrasna! Kako svečano potom nastupa posljednji stavak, sa svojom strastvenom gestom! No ustreptalo srce uskoro se smiruje za finalnu transfiguraciju koja počinje takvom ljepotom razvojnoga motiva da mi ponestaje riječi! Tako mi je žao da ne mogu čuti tvoju simfoniju sada kada je toliko dobro poznajem i kada bih mogla toliko više uživati u njoj. To je za mene istinska tuga...".

Brahmsova će muza posve ispravno u ovome Brahmsovom ostvarenju uočiti "cjelovitost" kao specifičnu kvalitetu. "Više no i u jednoj drugoj simfoniji, Brahms se nadovezao na Schumannovu ideju o povezivanju stavaka u jedinstvenu cjelinu", pojasnit će Nicolaus Harnoncourt. Četiri stavka uravnotežena trajanja i ujednačenih proporcija povezana su na razini tonalitetnih planova, harmonijskih sredstava i motivičkoga rada.

Raspored tonaliteta jasno potvrđuje jedinstvenu koncepciju: prvi je stavak u F-duru, unutarnji stavci su u C-duru, odnosno u c-molu, a finalni počinje u f-molu te završava u F-duru. Usto, svaki sljedeći stavak započinje završnim tonom prethodnoga stavka.

Osnovna jedinica građe - pračelija simfonije - jest tritonski niz *f-as-f* uveden u početna tri akorda prvoga stavka, koji ne samo da se u najrazličitijim varijantama provlači

kroz *Simfoniju*, već lavirajući između velike i male terce (*f-a*, odnosno *f-as*) unosi dihotomiju F-dura i f-mola na samome početku djela. "Brahms je imao znatno više osjećaja za harmoniju od velike većine svojih suvremenika... (stoga) kada drugi akord... uvede notu bola i to k tome učini na tako suptilni način, tada na tome mjestu treba tražiti samo srce djela", upozorava Harnoncourt.

Na ovoj oprečnoj harmonijskoj kvaliteti Brahms u prvome stavku razvija osjećaj snažnoga graditeljskog zamaha, a kada se ton *as* u finalnoj transfiguraciji završnoga stavka napokon razriješi u ton *a*, Brahms takvim efektним harmonijskim postupkom prevlači veliki dramaturški luk preko djela u totalu.

Unatoč velikoj popularnosti koju je *Treća* polučila po praizvedbi, kao i utjecaju koji je ostavila na suvremenike, a posebno na Antonína Dvořáka, čini se da je ipak ostala u sjeni, kao najrjeđe izvođena skladateljeva simfonija. Mnogi će za to "optužiti" unutarnje stavke kojima Brahms ne daje "težinu" simfonijskoga rada, kao i završetak posljednjega stavka koji umjesto teutonske apoteoze donosi razriješenu i "dematerijaliziranu" početnu tritonsku pračeliju polegnutu na pedalni ton temeljnoga tonaliteta.

Možda i upravo zbog toga "manjka" simfonijskog karaktera, *Treća* je pravi izazov - i za slušatelje i za izvođače, a prije svega "prvorazredni test u orkestralnom muziciranju... komorna glazba za simfonijski orkestar", ističe A. Peter Brown u *Drugome zlatnom dobu bečke simfonije (Indiana UP, 2003.)*. Nije stoga čudno da je Brahms za "laboratorij" svojih kasnih orkestralnih djela odabrao Meiningenski dvorski orkestar Hansa von Bülowa. Prema Hanslickovim riječima, "čudesno bistre, koncentrirane i precizno izrađene" izvedbe bile su njihova specijalnost. "Prije no zvukovna raskoš, ta bistrina bila je točno to što je Brahms želio čuti u svojem opusu 90, više no i u jednoj drugoj svojoj simfoniji", zaključuje Brown.

Priprema i realizacija tekstova
G.A.D. PRODUKCIJA / www.gad.hr

Zf ZAGREBAČKA FILHARMONIJA

VIOLINE I. Sidonija Lebar, koncertna majstorica, Dunja Bontek**,
Mario Bratković, Alina Gubajdullina, Ivan Finta, Neven Manzoni,
Ana Slavica, Marija Bašić, Odette Cavaliere, Lovorka Moslavac

VIOLINE II. Ana Paula Knapić Franković*, Darko Franković**,
Tomislav Ištok, Ivo Jukić, Sergij Vilchynskyi, Mirela Džepina Finta,
Sandra Bingula Nožica, Krešimir Bratković

VIOLĀ Lucija Brnadić*, Hiwote Tadese, Tvrtko Pavlin, Tajana Škorić,
Asja Frank Perčić, Magda Skaramuca**

VIOLONČELA Smiljan Mrčela*, Vinko Rucner**, Emanuel Pavon,
Janko Franković

KONTRABASI Mimi Marjanović Gonski*, Darko Krešić**,
Franjo Zvonar

FLAUTE Ana Batinica*, Matea Škarić Janković

OBOE Zoltan Hornyanszky*, Katarina Grubić

KLARINETI Davor Reba*, Rude Mimica

FAGOTI Jorge Ricardo Luque Perdomo*, Vasko Lukas

KONTRAFAGOT Aleksandar Čolić

ROGOVI Yevgen Churikov*, Daniel Molnar, Lenart Istenič, Nikola Jarki

TRUBE Tomica Rukljić*, Dario Cepić

TROMBONI Ivan Mučić, Marin Rabadan, Goran Glavaš

TIMPANI Ema Krešić

NADZORNIK ORKESTRA Davor Capković

* vode dionica / ** zamjenici vođa dionica

Grad Zagreb

PARTNER U OFF CIKLUSU

MEDIJSKI PARTNERI

Jutarnji LIST

START

VIJENAC

ZAGREB

SPONZORI

WIENER
OSIGURANJE
VIENNA INSURANCE GROUP

BCC
services

CVIJEĆE Izabel

SLUŽBENO VOZILO

PORSCHE
INTER AUTO

Izdavač: Zagrebačka filharmonija

Za izdavača: Mirko Boch, ravnatelj

Urednik: Ivan Lozić

Oblikovanje i grafička priprema: G.A.D. PRODUKCIJA d.o.o.

Tisak: Printera Grupa d.o.o.

*Zagrebačka filharmonija zadržava pravo izmjene programa.

150 godina
ZGF

www.zgf.hr